

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نپاشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Reports

گزارشها

بهرام رحمانی
۲۶ اپریل ۲۰۲۲

هشتاد و ششمین جلسه دادگاه حمید نوری در ستهکلم!

هشتاد و ششمین جلسه دادگاه حمید نوری، متهم به مشارکت در اعدام‌های تابستان ۱۳۶۷، دوشنبه ۵ اردیبهشت ۱۴۰۱ - ۲۵ آوریل ۲۰۲۲، در دادگاه جرایم جنگی ستهکلم - سویدن، با شهادت پروفسور پیام اخوان به عنوان کارشناس - شاهد برگزار شد.

پیام اخوان از طریق ویدئو از تورنتو - کانادا در این دادگاه شهادت داد. وی در توضیح فعالیت‌هایش گفت که وکیل حقوق بشر و محقق دانشگاه است و سال‌ها مشاور مخصوص دادستان‌ها در دادگاه لاهه بوده است.

بخش نخست شهادت پیام اخوان به تشریح نحوه شکل‌گیری دادگاه مردمی بین‌المللی تریبونال ایران در سال ۲۰۱۲ اختصاص داشت. وی به دادگاه توضیح داد که در سال ۲۰۱۱-۲۰۱۲ از سوی تنی چند از مادران خاوران از جمله خانواده بهکیش و همچنین بابک عماد در یک تماس تلفنی برای بررسی ابعاد کشتار و اعدام زندانیان سیاسی در تابستان ۱۳۶۷ دعوت به همکاری شد. این دعوت بر اساس تجارب او در مورد پرونده‌های مربوط به «جنایت علیه بشریت» به عمل آمد.

پیام اخوان، قبلاً مشاور حقوقی دفتر دادستان دادگاه بین‌المللی کیفری یوگسلاوی سابق در لاهه و مشاور ویژه دادگاه کیفری بین‌المللی رواندا بود. وی به‌عنوان مشاور حقوقی در پرونده‌های دیوان بین‌المللی دادگستری، دیوان کیفری بین‌المللی، دادگاه اروپایی حقوق بشر و دادگاه‌های عالی کانادا و آمریکا فعالیت کرده است.

ابتدا توماس ساندر، رییس دادگاه به پیام اخوان خوش آمد گفت و برای وی توضیح داد که دادستان‌ها بازپرسی از او را انجام خواهند داد و در مورد قوانین حقوقی ایران و واکنش حکومت ایران در واکنش با مخالفین سیاسی و همچنین همکاری او با دادگاه ایران تریبونال پرسش و پاسخ صورت خواهد گرفت.

قاضی ساندر توضیح داد که علاوه بر دادستان‌ها دیگر دست‌اندرکاران حقوقی حاضر در دادگاه هم ممکن است از پیام اخوان سوال داشته باشند.

قبل از شروع جلسه رییس دادگاه از پیام اخوان خواست تا سوگند شهادت یاد کند و به ویتوضیح داد پس از این سوگند چه بار حقوقی بر دوش خواهد داشت.

کارولینا ویسلاندر، دادستان بازپرسی از پیام اخوان را آغاز کرد و ابتدا از وی خواست تا در مورد سوابق کاری خودش توضیح بدهد و این کارشناس در پاسخ گفت:

«من در حال حاضر پروفیسور حقوق بشر هستم و همچنین محقق دانشگاه تورنتو هستم. من یکی از اعضای دادگاه جنایی لاهه بودم و مشاور ویژه بودم آن‌ها برای دادستان‌ها در این دادگاه بین‌المللی، و همچنین قبلاً هم باز مشاور حقوقی ویژه‌ای برای دادستان‌ها برای دادگاه جنایی یوگسلاوی بودم.»

دادستان: چی شد که جزو دست‌اندرکارهای ایران تریبونال شدید؟

پیام اخوان: «با من تماس گرفته شد از طرف خانواده‌های قربانیان دهه ۸۰، از سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۱ تماس گرفتند تا ببینیم آیا می‌توانیم با هم در این زمینه تلاش کنیم، چون من تجربه داشتیم به‌عنوان کارشناس در سازمان ملل در مورد جنایت علیه بشریت و حقوق بشر. سال ۲۰۰۴ نیز در مرکز اسناد ایران شرکت داشتیم، بنابراین با توجه به تجربیاتم با من به‌عنوان متخصص تماس گرفتند.»

دادستان: چه کسانی مشخص با شما تماس گرفتند؟

پیام اخوان: «الان یادم نیست، ۱۰ سال گذشته، اما چندین نفر با من تماس گرفتند. مادران خاوران بودند... این جمعی از مادرها هستند که فرزندان‌شان را در سال ۱۹۸۸ در جریان اعدام‌های دسته‌جمعی از دست دادند، مثلاً خانواده بهکیش. آقای بابک عماد هم با من تماس گرفت. بنابراین اشخاص مختلفی تماس گرفتند.»

دادستان: این تماس‌ها منجر به چی شد؟

پیام اخوان: «آن‌ها به من گفتند که هدف‌شان این است که یک تریبونال برای گرفتن حق و حقوق مردم باشد تشکیل شود که قابل اعتماد و باور کردن باشد که حقایق سال ۱۹۸۸ را نشان بدهد و جمع‌آوری کردم یک گروه کاری در سطح جهانی که بتوانند رسیدگی به این امور را پیش ببرند.»

دادستان: پس این‌گونه ایران تریبونال تشکیل شد؟ مراحل را برای ما توضیح بدهید.

پیام اخوان: «بله یک کمیته مدیریت وجود داشت، و رییس آن‌هم جان بری کوپر بود و دیگران هم بودند که سؤال از آن‌ها پرسیده شد که گروهی از دادستان‌ها را تشکیل بدهند. همچنین این گروه مدیریت افرادی را به‌عنوان قاضی و نماینده انتخاب می‌کرد، چون این پروسه دو مرحله بود. مرحله اول این بود که یک کمیسیون حقیقت‌یابی تشکیل شود، مرحله دوم این بود که بیش‌تر در قسمت حقوقی و امور حقوقی بود...»

دادستان: این کمیسیون حقیقت‌یابی ظاهراً در لندن تشکیل شده، چگونه انجام گرفت؟

پیام اخوان: «اولین بار ژوئن ۲۰۱۲ بود مرکز بین‌المللی صلح بود که به مدت ۵ روز بازپرسی انجام می‌شد، ۷۵ شاهد شهادت خودشان را بیان کردند. ۱۷ نفر از آن‌ها از طریق اس‌کایپ بود و بقیه حضوری.»

دادستان: شاهد‌ها چه اشخاصی بودند؟

پیام اخوان: «۳۸ نفر زندانیان سیاسی بودند که جان به در برده بودند و بقیه اعضای خانواده اعدام شده‌ها بودند و قبل از این‌که در بازپرسی شرکت بکنند همگی کتبی شهادت خودشان را نوشته بودند و افراد این کمیسیون همه این‌ها را از قبل خوانده بودند و هدف از این بازپرسی تأیید و تثبیت حقیقت بود.»

دادستان: این ۷۵ نفر چگونه و توسط چه کسانی انتخاب شدند؟

پیام اخوان: «یک گروهی بود که داوطلبانه این کار را انجام دادند و با این گروه قربانیان تماس گرفتند. همچنین نماینده‌هایی وجود داشت برای گروه‌های سیاسی و ملیت‌های مختلف. همچنین وجود داشت در آن زمان کسانی که در زندان بودند و نمایندگانی داشتند که متعلق به مجاهدین و فدائیان که یک گروه چپ هستند و حزب توده که آن هم چپ‌گرا است. همچنین گروه‌های سیاسی کوچک‌تر از این‌ها. کمیته به زمان قبل‌تر نگاه کرد و اتفاقاتی که در دهه ۸۰ افتاده بود، از جمله در مورد اقلیت‌های کُرد و عرب.»

دادستان: تمام ۷۵ نفری که بازپرسی شدند، آیا همه آنها بازماندگان بودند یا اعضای خانواده بازماندگان سال ۱۹۸۸ بودند؟

پیام اخوان: «بله درست است، همه آنها...»

دادستان: این شهادتنامه‌های کتبی که تحویل کمیسیون حقیقت‌یابی داده شد چه مدارک زمینه‌ای بودند؟

پیام اخوان: «ما یک گروه کوچک داشتیم که داوطلبان حقوقدان بودند و رئیس آنها حمید صبی یک وکیل از لندن است و همچنین دو وکیل انگلیسی و این شهادتنامه‌ها را طرف آنها یادداشت و جمع‌آوری شد و معرفی شد به کمیسیون.»

دادستان: نتیجه کمیسیون چی شد؟

پیام اخوان: «جولای ۲۰۱۲ این‌ها یک گزارش تهیه کردند. من مختصر چند نفر از این نماینده‌ها را اسم می‌بریم، رئیس آنجا کاپریفورم بود و کانادایی بود و گزارشگر سازمان ملل در زمینه حقوق بشر در ایران، کسانی دیگری هم بودند از جمله ویلیام شیمیرز که یک پروفیسور مشهور در زمینه حقوق بشر و حقوق بین‌الملل بود. یک حقوق‌دان دیگر هم به اسم امیر لی از طرف عفو بین‌الملل بود که به همه این اتفاقات آشنایی داشت. با توجه به تمام تجربیات این افراد این ۷۵ پرونده تشکیل شد و آن‌ها در جولای ۲۰۱۲ این گزارش را جمع‌آوری کردند و نتایج خودشان را نوشتند.»

دادستان: مرحله دوم در لاهه بود درست است؟

پیام اخوان: «بله اکتبر ۲۰۱۲ در لاهه جلسه شفاهی در مورد این مسائل برگزار شد و این گزارشی که این کمیسیون تهیه کرده بود یکی از مدارک و اسنادی بود که معرفی شد. ما آنجا ۱۹ شاهد دیگر هم داشتیم که در مجموع تقریباً ۱۰۰ شاهد می‌شود. این جلسه در یک قصر در لاهه بود که نزدیک دادگاه بین‌المللی بود و ۶ قاضی برجسته حضور داشتند، یکی از آن‌ها تئو لاو اسمش است که یکی از دادگاه‌های آفریقای جنوبی است و سمت رئیس اینجا را داشت. من رییس گروه دادستان‌ها بودم، در این گروه یک وکیل بسیار مشهور انگلیسی هم بود به اسم جفری نایس، همکار من و رییس تریبونال یوگوسلاوی هم بود. در پایان هم یک نامه‌ای به سفارت جمهوری اسلامی فرستادیم ولی هیچ‌وقت شرکت نکردند.»

دادستان: نتیجه کار تریبونال در نهایت چی شد؟

پیام اخوان: «قضاوت داخلی وجود داشت و گزارش کاملی در سال ۲۰۱۳ منتشر شد و حکم هم ۲۵۰ صفحه است. آن زمان این‌گونه بود که در سال ۱۹۸۸ حکومت اسلامی ایران جرم‌های سنگین سواستفاده‌ها از قدرت را برای جنایت علیه بشریت انجام داده بود و تعداد زیادی اعدام شدند در زندان‌ها به‌خاطر ایده‌های مذهبی یا سیاسی‌شان و این اعدام گروهی آن‌ها از طرف بالاترین رهبر طی دستوری به نام فتوا صادر شد. سپس یک هیأت مرگی وجود داشته که به

زندان‌های مختلف می‌رفتند و تصمیم می‌گرفتند چه کسانی باید اعدام شوند. در خاتمه مشخص شد که این جرم جنایت علیه بشریت است...»

دادستان: در مورد شهادت اشخاص چی نوشته شد؟

پیام اخوان: «تمرکز ما روی قدرت و مسئولیت دولت بود، اما چندین نفر هم اسامی آن‌ها برده شد به‌عنوان مسئولیت شخصی و کسانی که اشکارا اسم آن‌ها برده شد که در فتوای خمینی نوشته شده بود، نیری، مرتضی اشراقی، ابراهیم رئیسی، که الان رییس جمهوری اسلامی است، همچنین اسم مصطفی پورمحمدی که از طرف وزارت اطلاعات بود آورده شد. البته این‌ها اسم‌هایی بود که خیلی زیاد تکرار می‌شد، ولی ما اسامی دیگر هم شنیدیم.»

دادستان: گفתי ایران تریبونال تشکیل شدند برای بازماندگان بود، آن‌ها در کمیسیون حقیقت‌یابی مسئولیت داشتند. آیا تو و همکارانت برداشت‌تان این بود که این تاثیر گذاشته روی امکانات شما که به‌عنوان حقوقدان بی طرف و بی‌غرض کار کنید؟

پیام اخوان: «همان‌طور که من قبلا گفتم ما ۱۰۰ تا شاهد داشتیم، صحبت سر این نبود که فقط دو سه نفر باشند که خودشان از قبل به نتایجی رسیده باشند که روی قضاوت ما تاثیر گذاشته باشد. شاهد‌ها بسیار عقاید متفاوت داشتند، مخصوصا از لحاظ سیاسی و به‌عنوان شخص با تجربه‌ای که وکیل هستیم و قاضی می‌دانیم روند کار باید چگونه باشد تا آدم بتواند به نتیجه برسد که آیا باورکردنی است یا نه و این‌که چه قدرها حرف‌ها با هم جور است و جزئیات، تاریخ، روز، اشخاص و غیره. در کل همه این‌ها را که کنار هم گذاشتیم ما به یک الگوی خاص رسیدیم که وجود داشت، این را هم اضافه کنم که در مورد این الگو که گفتم در مورد زندان اوین در تهران و گورهدشت در کرج بوده. و هم‌زمان اسناد و مدارکی وجود داشت که شبیه همین اتفاق در تمام کشور اتفاق افتاده است.»

دادستان: آیا امکانات این را داشتی که قضاوت شخصی بکنی که این افراد شهادتشان درست است؟

پیام اخوان: «بله داشتیم. به نظر من این شاهد‌ها حقیقت را می‌گفتند و تراما داشتند و دچار بحران روحی شده بودند و آن‌ها توصیف می‌کردند؛ شکنجه‌ها و تجاوزها و بازجویی‌ها و همچنین روش‌های خاص شکنجه دادن و سولاتی که از طرف هیأت مرگ از این زندانیان پرسیده می‌شد. همچنین این روشی که انتخاب می‌کردند چه اشخاصی برای اعدام برده شوند و این جزئیات بود که من را قانع کرد و جزئیات بدون تناقض بود. مخصوصا در میان این همه از شاهدین. علاوه بر این کلی مستندات و شواهد دیگری هم موجود است، از جمله تمام مستنداتی که سازمان ملل در گزارش‌های خود رد کرده بود و رنالدو که اهل ال سالوادور بود که این را نوشته بود و در سال ۱۹۸۹ گزارشی نوشته بود که اسامی هزاران نفر را نوشته بود که همان موقع اعدام شدند و این گزارش حتی در محتوایش نامه وجود دارد، مستنداتی که از طرف آیت‌الله منتظری جانشین خمینی نوشته شده که مخالف اعدام‌ها بوده است. مهم‌تر از همه این مدارک و اسناد فتوای خمینی بود...»

دادستان: در مورد همین فتوا، آیا گروه خاصی بود که این فتوا شامل حال‌شان می‌شد؟

پیام اخوان: «این فتوا به احتمال ۲۸ جولای صادر شده است و نوشته شده منافقین که همه می‌دانستند که آن‌ها منظورشان سازمان مجاهدین بود که آن زمان در درگیری‌های مسلحانه دخالت داشت در جنگ بین ایران و عراق، و این برخلاف قطع‌نامه ۵۹۸ سازمان ملل بود که صادر شده بود، رابطه نزدیکی بین فتوای خمینی و این حمله مسلحانه وجود داشت. ادعا شده که یک فتوای دوم هم وجود دارد، می‌گویند کپی آن وجود دارد ولی من فکر نمی‌کنم در دسترس باشد که در رابطه با اعدام چپ‌گراهاست که مسلمان نبودند، به آن‌ها هم می‌گویند مرتد، یعنی کسی که خدا را باور ندارد.»

دادستان: پس این‌گونه فهمیدیم که تو رابطه‌ای بین این فتوا و اعدام‌ها پیدا کردی و فاز آخر جنگ ایران و عراق؟

پیام اخوان: «بله، اما کمی پیچیده‌تر است. خیلی اشخاص بودند که برای جرایم سبک مثل شرکت در اعتراض‌ها یا اعلامیه پخش کردن بازداشت شدند، آن‌ها مجازات شدند به‌خاطر کارهای مجاهدین دیگر که حمله کرده بودند، یعنی این مجازات یک مجازات دسته‌جمعی بودند.»

دادستان: تو می‌دانی تابستان ۱۹۸۸ چند نفر اعدام شدند؟

پیام اخوان: «طبق گفته آیت‌الله منتظری بین ۲۸۰۰ تا ۳۸۰۰ نفر اعدام شدند، دیگران ولی ارقام بالاتری گفته‌اند. اما چون دولت همکاری نمی‌کرد و انکار می‌کرد این کار را اطلاعات دقیق به‌دست آوردن سخت بود، مخصوصاً مناطقی که خارج از ایران بود.»

دادستان: نظر دولت ایران درباره دادگاه ایران تریبونال چی بود؟

پیام اخوان: «چیزی که جالب است این است که کار ایران تریبونال بسیار مورد توجه رسانه‌ها قرار گرفت و بالاخره در آخر رسانه‌های جمهوری اسلامی ایران اعتراف کردند به کار تریبونال. سایتی وجود دارد به نام برهان که آن‌جا در مورد این اعدام‌ها صحبت کردن و استدلال‌شان این است که آن‌ها جزو دشمنان بودند و آنجا ادعا شد که می‌توان زندانی‌ها را بدون دادگاه اعدام کرد و بعد از جنگ این بود که پسر آیت‌الله منتظری یک فایل صوتی پخش کرد که منتظری به هیات مرگ می‌گوید این کار شما اشتباه تاریخی است. این‌ها بعد از ۲۵ سال انکار رژیم نقطه پایان گذاشت.»

دادستان: تو در مورد مقاله‌ای که در سایت برهان نوشته شده صحبت کردی. شما این مقاله را به پلیس هم داده بودید، برای ما بگویید این وب‌سایت چیست و چه کسی مسئولش است؟

پیام اخوان: «البته این مقاله متعلق به اکتبر ۲۰۱۳ است و یک نفر از کمیته حقوق بشر و انستیتیو راهبردی آن را نوشته. منظور این است که همه رسانه‌ها توسط ایران کاملاً کنترل می‌شوند و آن‌جا اصلاً رسانه آزاد وجود ندارد.»

دادستان: یعنی حکومت ایران این مقاله را منتشر کرده است؟

پیام اخوان: «من می‌گویم نظر و سیاست کلی آن‌ها را منعکس می‌کند و اضافه کنم که بعد از این‌که این جنایات افشا شد این اعضای هیات مرگ حتی به مقام‌های خیلی بالا ارتقا پیدا کردند. مثلاً پورمحمدی یک قاضی ارشد شد، نیری معاون قاضی دیوان عالی کشور شد، ابراهیم رئیسی هم رئیس قوه قضائیه شد و الان هم که رییس جمهور است. یعنی خطمشی حکومت این است به کسانی که این جنایت را کرده‌اند مقام بدهد.»

دادستان: پس بعد از کار ایران تریبونال نظر حکومت ایران این بود که اتفاق افتاده اعدام‌ها ولی طبق حقوق اسلامی درست عمل کردند؟

پیام اخوان: «بله درست است.»

دادستان: نظر شما در مورد سیستم قضایی ایران چیست؟ این کارها معادل سیستم قضایی ایران بوده این اعدام‌ها؟

پیام اخوان: «من باید کمی توضیح بدهم، از زمانی که خمینی به ایران برگشت در فوریه ۱۹۷۹ بلافاصله دادگاه‌های انقلاب را تأسیس و برپا کرد، بعد اعدام‌های سیستماتیک بر اساس جرم‌های اسلامی خیلی پیش پا افتاده و مبهم شروع شد، مثل مبارزه با خدا یا همان محارب. دادگاه‌های انقلاب که هنوز هم دارند کار می‌کنند با قانون اساسی مطابقت ندارند، این‌ها مشهورند که نمی‌گذارند کسی از خود دفاع کند و بابت هیچ به اعدام محکوم می‌کنند، تازه کمیته مرگ از آن‌ها هم بدتر بود، آن‌ها که روند و فرایند حقوقی و قضایی نداشتند، تفتیش عقاید مذهبی بوده. شما الان تاریخ اروپا را نگاه کنید، تفتیش عقاید در اسپانیا دقیقاً همین کار را کردند. از زندانی سؤال می‌شد آیا مذهبی هستی، مسلمان هستی یا نه

و همین سؤال تعیین می‌کرد زنده بمانند یا اعدام شوند. نمی‌توانیم بگوییم هیأت مرگ بخشی از سیستم قضایی ایران بوده است.»

دادستان بعدی مارتینا وینسلو از پیام اخوان پرسید: این‌جا صحبت شد که نمی‌توانستید خارج از تهران در مورد اعدام‌ها اطلاعات به‌دست آورید، و گفتید بعد از این نوار صوتی (منتظری) اقرار کردند که اتفاقاتی افتاده است، چرا به نظر شما حکومت ایران آماده نبود بگوید ما اعدام کردیم؟ علتش چی بود؟

پیام اخوان: «سؤال خوبی است، چون ایران خیلی از اعدام‌ها در دهه شصت را انکار نکرد، فرض من بر این است که (این اقدام‌های وحشتناک با هیچ معیار حقوق بشری هم‌خوانی نداشت) و افکار عمومی قبول نمی‌کرد که به خاطر یک جرم کوچک کسی را اعدام کنند. این انتقام دسته‌جمعی و در خفا بود، این‌ها اجساد را یواشکی و شبانه خاک کردند و اجازه ندادند کسی سوگواری کند.»

دادستان: شما گفتید حکومت ایران توجیه کرد چرا این اعدام‌ها را انجام داده است، بعضاً این‌ها رفته بودند طرف دشمن پس باید اعدام شوند، همچنین شما گفتید در زمان جنگ زندانیان را می‌شود بدون دادگاهی اعدام کرد، سؤال من این است که طبق آگاهی شما چه‌طوری حکومت این اعدام‌ها را توجیه کرد؟ اعدام آدم‌هایی که در زندان بودند و نرفته بودند از سمت دشمن بجنگند را چگونه توجیه کردند؟

پیام اخوان: «من می‌توانم از روی وبسایت برهان بخوانم و شما کاملاً متوجه می‌شوید.»
دادستان: نه متأسفانه دادگاه‌های سویدن قبول نمی‌کنند از حافظه‌ات بگو.

رییس دادگاه گفت که این مقاله سایت برهان در پرونده وجود دارد و توسط هیأت دادگاه مطالعه شده است.
پیام اخوان: «جواب ساده این است که ارتباطی داده شد بین زندانیان سیاسی و عقیدتی و نیروهایی که در درگیری نظامی شرکت کرده بودند و این‌گونه می‌خواستند اعدام‌های دسته‌جمعی را توجیه کنند و در واقع ما اصلاً لازم نیست مقاله برهان را بخوانیم، خود فتوای اصلی خمینی در مورد همین است و مشخصاً گفته شده این گروه در مقاومت مسلحانه شرکت کردند پس باید اعدام شوند.»

دادستان: پس این‌که حکومت ایران به‌تدریج به این اعدام‌ها اقرار کرد نظرشان در مورد فتوا چه بود؟
پیام اخوان: «به‌منظر من در منظر عمومی خیلی موضع‌شان عوض نشده، هیچ‌کس الان در حکومت نمی‌گوید که این جنایت علیه حقوق بشر است، می‌گویند حقوق بشر ربطی به این ندارد، حکومت به سادگی توجیه کرده که آن‌ها این کارها را انجام دادند ما هم اعدام کردیم.»

دادستان: وقتی می‌خواستند اعدام‌ها را توجیه کنند از فتوا هم حرف زدند؟ طبق برداشت تو آیا می‌توانی بگویی که دولت ایران قبول کرده که این فتوا صادر شده؟

پیام اخوان: «بله فکر کنم در حال حاضر این‌گونه است، البته نسبت به این که رسانه‌ها صدای دولت هستند الان می‌گویند.»

دادستان: درباره مقاله وبسایت برهان هم صحبت کردی، گفتی که این مقاله از طرف کسی نوشته شده در انستیتوی راهبردی فعال بوده، آیا تو می‌دانی این انستیتو ربطی به حکومت ایران دارد؟

پیام اخوان: «من اطلاعات خاصی در این مورد ندارم، اما همه می‌دانند در ایران آزادی رسانه‌ها نیست و همه چیز تحت کنترل است.»

پس از این پاسخ سؤال‌های دادستان‌ها به پایان رسید و سپس کنت لوتیس، یکی از وکلای مشاور خود را معرفی و از پیام اخوان سوال کرد:

«من وکیل مجاهدین خلق هستم، در این دادرسی خیلی در مورد درگیری مسلحانه صحبت کردیم، از درگیری مسلحانه بین‌المللی و غیر بین‌المللی و تا جایی که من فهمیدم شما به درگیری بین‌المللی مسلحانه اشاره کردی؛ درست است؟» پیام اخوان: «وقتی از جنگ ایران و عراق صحبت می‌کنیم بله بین‌المللی بود.»

کنت لوئیس: کارشناس‌های زیادی اینجا گفتند بین حکومت اسلامی و مجاهدین هم بین‌المللی محسوب می‌شود و هم محلی. شما با این ایده که درگیری محلی و بین‌المللی به موازات هم در جریان بوده موافقت دارید؟ پیام اخوان: «با تشکر از سؤال شما، اگر بخواهم (بی‌طرفانه) پاسخ شما را بدهم بله؛ به موازات هم درگیری بین‌المللی در جریان بود و هم غیر بین‌المللی، ولی باید اعتراف کنم من در این دادگاه زیاد روی آن تحقیق نکرده‌ام تا بین‌المللی بودن یا محلی بودن آن را در نظر بگیرم.»

قاضی به کنت لوئیس تذکر داد که این موضوع بحث این جلسه نبوده و آن را مطرح نکند. کنت لوئیس: من الان متن جلوم نیست، اما یادم می‌آید دادستان‌ها ارتباط بین این اعدام‌ها و درگیری بین‌المللی و محلی را مطرح کردند.

رییس دادگاه گفت ارتباط وجود دارد اما ماهیت بین‌المللی نداشته است و شاهد هم گفت در این مورد نمی‌تواند موضع‌گیری کند.

کنت لوئیس گفت نتوانسته سؤالش را تکمیل کند و ادامه داد: شما گفتید در فتوا و توجیه رسانه‌های ایران در فتوا اعدام‌ها را با درگیری مسلحانه توجیه کرده‌اند، وقتی خودت را معرفی کردی گفتی مشاور حقوقی تریبونال یوگسلاوی بودید، در آن قضیه یوگسلاوی اول درگیری مسلحانه بین‌المللی شد که بعداً به‌صورت غیر بین‌المللی ادامه پیدا کرد. ما در اینجا از عرف حقوق بین‌المللی را در جلسات دادرسی صحبت کردیم، از طرف دادستان‌ها ادله اثباتی خیلی جامعی در این زمینه ارائه نشده است، در سال ۱۹۸۸ چه قوانینی برای این شرایط وجود داشته است؟

پیام اخوان: «همان‌طور که می‌دانید ماده ۳ کنواسیون ژنو از سال ۱۹۴۹ به درگیری غیر بین‌المللی اشاره می‌کند. سال ۱۹۸۶ که دادگاه نیکاراگوئه برگزار شد که باید حداقل استاندارد رفتار با اسرا و مردم باید رعایت شود و سال ۱۹۹۵ هم مسئولیت شخصی در رفتار غیرانسانی با اسرا و مردم در دادگاه یوگسلاوی تصریح شده است.»

کنت لوئیس: پس به باور شما الان گفتید چون فتوا اعدام‌ها را به جنگ بین‌المللی ایران و عراق و نبرد مجاهدین و ایران که محلی بوده ارتباط می‌داد، حداقل حقوق بشر بر اساس قوانین بین‌الملل برای زندانیان و اسرا و مردم رعایت می‌شد، درست است؟

پیام اخوان: «تا جایی که ارتباط اساسی بین درگیری مسلحانه و زندانیان وجود داشته باید آن‌ها حفاظت می‌شدند. از طرف دیگر بسیاری از اشخاصی که زندانی شده بودند جرم‌های خیلی کوچکی انجام داده بودند که مجازات شدند، و بنابراین سؤال سر این است که تا چه حدی رابطه بین این دو تا دیدگاه وجود دارد و در این قسمت من آماده نیستم که بیشتر اظهارنظر کنم. یک مسئله دیگر هم هست، یک اصل عمومی وجود دارد و آن این اصل حقوق بشر ارجحیت دارد و باید اعمال بشود در جاهایی که رزمندگان نیستند و یک قاعده کلی وجود دارد که می‌گوید حقوق بشر باید بسیار عمیق و گسترده باشد و نباید هیچ‌کجا بر خلاف آن رفتار کرد... آشکار است که فتوا بسیار مهم بوده.»

کنت لوئیس گفت دیگر سؤالی ندارد و دیگر وکلای مشاور و وکلای مدافع حمید نوری نیز گفتند که هیچ سؤالی ندارند، بنابراین جلسه هشتادوششمین دادگاه حمید نوری به پایان رسید و قاضی از پیام اخوان به دلیل حضورش در این دادگاه تشکر کرد.

توماس ساندر، قاضی دادگاه در پایان جلسه امروز اعلام کرد که وکلای مدافع متهم دیشب دیروقت مدارک جدیدی را برای دفاع از موکل خود به دادگاه تسلیم کرده‌اند. قاضی گفت که وکلای متهم می‌توانند در زمان مقرر شده این مدارک را در دادگاه مطرح کنند.

این سخن قاضی باعث اعتراض شدید کنت لوئیس، وکیل تعدادی از شاکیان اعضاء سازمان مجاهدین خلق شد. این وکیل اعلام کرد که با توجه به زمان اندک باقی مانده وکلای مشاور شاکیان، دادستان‌ها و کلا دادگاه وقت کافی و لازم برای بررسی این مدارک ندارد. او درخواست کرد که دادگاه در صورت مطرح شدن این مدارک از سوی موکلان متهم به وکلای مدافع شاکیان و کارشناسان نیز وقت برای به چالش کشیدن این مدارک و توضیحات اضافی را بدهد. قاضی در نهایت عقب‌نشینی نمود و قبول کرد که تصمیم در این باره را پس از مشورت با دیگران مقامات دادگاه و وکلا به روزهای بعد موکول کند.

دادگاه حمید نوری جلسات پایانی خود را می‌گذراند. جلسات این هفته دادگاه طبق برنامه از قبل اعلام شده به دادستان‌ها و چهار وکیل مشاور شاکیان پرونده اختصاص یافته است.

در جلسه بعدی که فردا سه‌شنبه برگزار خواهد شد، دادستان‌ها با ارائه و توضیح کامل کیفرخواست نهایی، درخواست مجازات حمید نوری، متهم پرونده را از دادگاه به‌طور رسمی اعلام خواهند کرد.

جلسات بعدی دادگاه در این هفته به چهار وکیل مشاور شاکیان پرونده اختصاص دارد تا آخرین دفاعیات خود را نسبت به موکلین‌شان در دادگاه ارائه دهند و به نمایندگی از شاکیان درخواست مجازات متهم را رسماً عنوان کنند.

دو جلسه پایانی دادگاه در هفته آینده نیز به متهم و وکلای او اختصاص دارد تا آخرین دفاعیه‌ها را ایراد اعلام کنند و از دادگاه بخواهند تا حکم بی‌گناهی متهم را صادر کند.